

DELO

glasilo KPI za slovensko narodno manjšino

Leto XXX. - Štev. 15

TRST - 24. novembra 1978

200 lir

Enotna delegacija Slovencev iz Furlanije - Julijske krajine pri predsedniku republike

Predsednik Pertini: «Država je dolžna zakonsko zaščititi narodne manjšine»

Predsednik republike Pertini je v torek, 21. t.m. sprejel enotno delegacijo Slovencev iz dežele Furlanije-Julijske krajine. V delegaciji so bili: senatorka Jelka Gerbec (KPI), Branko Pahor (PSI), Andrej Bratuž (SSk), Boris Race (SKGZ), Damjan Paulin (Svet slov. organizacij), Viljem Černo, Pavel Petricig in Marino Qualizza (slov. organizacije v videmski pokrajini) Sprejem pri predsedniku Pertiniju je bil izredno prisrčen. Ob tej priliki je delegacija izročila predsedniku posebno spomenico. Uvodno besedo na srečanju je imela senatorka Jelka Gerbec.

Predsednik Pertini je v odgovoru dejal da popolnoma soglaša z zahtevami slovenske narodne skupnosti v Italiji, da ta skupnost prav zato, ker je manjšinska skupnost, mora dobiti svoje pravice in tudi zaščito. "Država je dolžna zaščititi manjšino. Tu ne gre za nobeno koncesijo". Tako je poudaril. Zagotovil je tudi, da se bo osebno zavzel da bi se razprava o zakonskih osnutkih za globalno zaščito Slovencev v Italiji čimprej pričela v parlamentu.

SPOMENICA SLOVENCEV PERTINIJU

Spoštovani gospod predsednik, obračamo se na Vas, ki ste kot predsednik republike najvišji varuh ustavne listine, da Vas seznanimo z nekaterimi okoliščinami, zaradi katerih po tridesetih letih, odkar veljajo, niso bile uveljavljene tiste ustavne norme ki jamčijo enakopravnost državljanov in posebno zaščito jezikovnih manjšin. To še posebej zadeva slovensko manjšino v Furlaniji-Julijski krajini.

Novembra 1975 sta Italija in Jugoslavija rešili vprašanje meje in sta z vzporednimi sporazumi odprla pota novega prijateljskega sodelovanja na gospodarskem, družbenem, kulturnem in političnem področju. Obenem sta obe podpisnici sprejeli obvezo, da po dubu in črki lastnega notranjega prava, kakor tudi raznih mednarodnih aktov, rešita tudi vprašanje obeh narodnih manjšin.

Slovenska narodna skupnost v Furlaniji-Julijski krajini je z zadovoljstvom pozdravila osimske sporazume, ker odpirajo ugodne perspektive prebivalstvu obeh držav, ki sta v preambuli in v osmem členu sporazuma navedli proceduro ter način zaščite pravic zainteresiranih narodnih manjšin.

V tem duhu je delegacija predstavnikov strank, v katerih delujejo Slovenci in slovenskih organizacij Furlanije-Julijske krajine zaprosila in dosegla razgovor s predsednikom ministrskega sveta Andreottijem dne 9.8.1977, ko je predsedniku vlade orisala zahteve slovenske narodne skupnosti, ki živi v Italiji. Kar zadeva omenjene zahteve je delegacija predložila sledeče točke: zaščito slovenske manjšine na celotnem ozemlju, kjer živi in na katerem zgodovinsko prihaja do izraza, se pravi v tržaški, goriški in videmski pokrajini; polnopravno priznanje uporabe slovenskega jezika v treh pokrajinah; zaščito zgodovinskega in umetniškega bogastva, ljudskih izročil in razvoj kulturnih izmenjav; odpravo fašističnih zakonov, ki so uperjene proti etnični istovetnosti narodne manjšine; popolno rešitev raznolikih perečih vprašanj slovenske šole, njeno avtonomijo in nujnost, da bi Slovenci razpolagali s šolami vseh vrst in

stopenj, še posebej z ustanovitvijo slovenskih šol v videmski pokrajini; rešitev problemov kulturnih, rekreativnih, gospodarskih, družbenih, športnih in drugih ustanov in organizacij, kakor tudi njihovo zaščito in potrebna jamstva za njihovo dejavnost; potrebo po prisotnosti pravičnega zastopstva slovenskega osebja v javnih uradih, da se tudi konkretno uresniči pravica do uporabe slovenskega jezika v javni upravi; zaščito nacionalnih interesov slovenske manjšine v okviru družbeno - gospodarskega in urbanističnega načrtovanja ter ovrednotenje družbeno - gospodarskih pobud same manjšine; razpolaganje vodstvene ter upravne avtonomije javnih občil v slovenskem jeziku.

Delegacija je predsednika vlade opozorila tudi na dejstvo, da so tri politične stranke (KPI, PSI in Slovenska skupnost) predložile parlamentu zakonske osnutke za globalno zaščito slovenske manjšine in da je nestransko organizacija (Slovenska kulturno - gospodarska zveza) prav tako izdelala političen predlog reševanja perečih vprašanj.

Predsednik ministrskega sveta je sprejel zahtevo delegacije, naj imenuje posebno komisijo za proučevanje tega problema (komisija je bila dejansko imenovana 24. decembra 1977, vendar je v njej samo 5 Slovencev od skupnih 21 članov) in je poudaril, da rešitev omenjenega vprašanja ni težka, tudi če bi mu določili rok 3. oktobra 1978, se pravi 18 mesecev pa ratifikaciji osimskega sporazuma.

Pozneje, dne 15. julija 1978, je predsedstvo ministrskega sveta pripravilo shemo odloka za uresničevanje osmega člena osimskega sporazuma, ki je vzela v poštev samo tržaške Slovence in sploh ni zajela vseh aspektov problema. Nasprotno pomenila je celo korak nazaj v primerjavi z že pridobljenimi pravicami. Zato so ga soglasno zavrnilo slovenska narodna skupnost in demokratične sile Furlanije-Juljske krajine.

Negativno mnenje o shemi odloka je izrazila tudi posebna komisija deželnega sveta Furlanije-Juljske krajine za izvajanje osimskega sporazuma in po razvejanem posvetovanju v naših krajih tudi parlamentarna komisija za izvajanje osimskega sporazuma, ki jo predvideva 3. člen ratifikacijskega zakona. Zaradi takega nasprotovanja je vlada odlok umaknila.

Tri leta po podpisu osimskega sporazumov moramo ugotoviti, da kar zadeva pravice Slovencev niso bili storjeni pomembni koraki. Posebna komisija, ki je zadolžena za proučevanje slovenskih vprašanj in jo je imenovalo predsedstvo ministrskega sveta, ni dosegla v desetih mesecih od ustoličenja kakršnegakoli rezultata in se še ni poglobila v bistvo problema. Zato smo se odločili, da se ponovno obrnemo na predsednika vlade, da bi sprejel našo delegacijo in prisluhnil naši zahtevi, naj komisija čimprej zaključi svoje delo in naj se v obeh vejah parlamenta prične razprava o zakonskih osnutkih ki so bili že predloženi in o morebitnem vladnem zakonskem predlogu, če bo to zaključek dela komisije.

Tako smo se tudi odločili, da se obrnemo na Vas, gospod predsednik, da z Vašim ugledom posežete, kot najvišji varuh ustave pri vseh pristojnih organih,

da bi naša manjšina čimprej dosegla rešitev svojih problemov na osnovi ustavnih norm, ki bi morale in morajo veljati tudi za slovensko narodno skupnost.

Prepričani smo, da boste uslišali naše zahteve in opravili svojo vlogo, saj vemo, da ste v dejanjih dokazali privrženost boju za osnovne pravice človeka, za demokracijo in proti vsaki krivici.

V tem okviru Vas želimo seznaniti z zaskrbljujočim in resnim položajem Slovencev v videmski pokrajini, ki že več kot stoletje pripadajo Italiji, ne da bi uživali niti najmanjše manjšinske pravice. Odrakajo jim pripadnost širši slovenski narodni skupnosti v Furlaniji-Juljski krajini, kateri pripadajo tudi tržaški in goriški Slovenci.

Gospod predsednik, prepričani smo, da razumete naše želje in pričakovanja. Še posebej želimo poudariti našo osnovno zahtevo, se pravi po celoviti globalni zaščiti naših pravic, ki naj v okviru pozitivnih pravnih norm, po črki in vsebini, določi politične, družbene, gospodarske, kulturne, šolske in verske pravice naše skupnosti na osnovi ustavnih norm in vsebine podobnih ukrepov, ki so bili sprejeti za druge jezikovne manjšine v Italiji.

Brez celovite in globalne normative, brez posebne ureditve na osnovi organskega zakona, ki naj obravnava vse aspekte življenja in razvoja naše skupnosti, brez ozemeljskih ali vsebinskih razlik, ne moremo trditi, da je bila republiška ustava uresničena tudi za nas. Drugačno obravnavanje naše problematike bi neizbežno odložilo v nedogled reševanje naših pere-

čih vprašanj in bi vsekakor ne zaustavilo asimilacijskega procesa (ki ga je vedno čutili in se mu je mogoče zoperstaviti z ustreznimi pravnimi in parlamentarnimi instrumenti). Skratka, ponovno bi škodovalo naši manjšini in ogrožalo celo njen obstoj, kot skupnosti in individualno, kar bi ne bilo v skladu z razvojem demokratične družbe, ki si ga vsi želimo.

V tem duhu smo se obrnili k Vam, gospod predsednik, v prepričanju, da bomo našli pozornega in natančnega sodelovnika, ki bo storil vse, kar zmore, za rešitev naših po 30 letih še nerešenih vprašanj in bo nanje opozoril druge državne organe, ki so poklicani, da izvajajo ustavne norme.

Sprejmite, gospod predsednik, izraze naše hvaležnosti, našega globokega spoštovanja in vsega našega zaupanja.

Z najboljšimi pozdravi.

sen. JELKA GERBEC
za Komunistično partijo Italije
ANDREJ BRATUŽ
za Slovensko skupnost
BRANKO PAHOR
za Socialistično stranko Italije
BORIS RACE
za Slovensko
kulturno - gospodarsko zvezo
DAMJAN PAULIN
za Svet slovenskih organizacij
VILJEM ČERNO
PAOLO PETRICIG
MARINO QUALIZZA
za kulturna društva
Slovencev videmske pokrajine

Položaj dežele je skrajno resen

Komunisti smo pripravljene napeti vse sile za sanacijo položaja

Položaj v deželi je zelo zaskrbljujoč. Slabši je kot se mogoče zdi na prvi pogled. Zato so potrebne temeljite spremembe v usmeritvi gospodarske in finančne politike deželnih organov. Tako je med drugim poudaril sekretar deželnega komiteja KPI poslanec Antonino Cuffaro na tiskovni konferenci, ki je bila pretekli ponedeljek na sedežu deželnega sveta v Trstu.

Že dejstvo, da deželni proračun za leto 1979 predvideva okrog 45 milijard lir primanjkljaja govori jasno in potrjuje porazno stanje. Prav gotovo je, da so za to tudi objektivni razlogi, vendar pa je pripisati obstoječe stanje tudi zgrešeni politiki deželne uprave, ki se je nadaljevala celih štirinajst let. V vsem tem času prav za prav ni bilo pametne politike pri upravljanju dežele. Mnogo denarja so posamezna odborništva razpršila brez pravega smotra. Posamezna odborništva so delovala ločeno in dogajalo se je tudi to, da je bil denar naložen v razne svrhe, ki niso konec koncev prinesle nobenega rezultata v prid dežele na splošno.

Po junijskih volitvah je nastala nova večina, ki sloni predvsem v zavesti o nujnostnem položaju, v katerem se nahaja dežela. Iz te nove stvarnosti izhaja tudi

komunistična partija, ki je pripravljena prispevati za sanacijo položaja. Vendar pa ne za vsako ceno. Za izenačenje proračuna in za ustvarjanje pogojev za določeno zdravo politiko in za zdrav družbenogospodarski razvoj je treba odločneje kreniti na drugačno smer. Predvsem je treba preprečiti, da bi bilo še naprej upravljanje in porazdeljevanje sredstev prepuščeno posameznim odborništvom. O tem morata globalno odločati deželni odbor in deželni svet in to na osnovi točnega načrta, ki naj upošteva predvsem dve temeljni smernici: prvič, gospodarsko načrtovanje in večletni razvojni načrt, in drugič, jamstva za ohranitev in okrepitev družbenih uslug: zdravstva, prevozov, šolstva in drugih, ki pa ne smejo še naprej imeti razpršilnega značaja.

Iz vsega tega izhaja, da bo treba nujno omejiti nekatere izdatke, dati prednost nujnostnim vprašanjem in potrebam. Druge poti ni. In v zvezi s temi napovedmi je deželni sekretar KPI Cuffaro poudaril: "Mi, komunisti, smo pripravljene napeti vse sile za sanacijo položaja, vendar pa naj ob tem nihče ne misli, da smo pripravljene nositi breme za vse, tudi nepriljubljene izbire".

Sekretar deželnega komiteja KPI se je

Volilni izidi na Južnem Tirolskem in Tridentinskem

KPI je pridobila dva sedeža

Kdor trdi, da pretresa komunistično partijo globoka kriza, se moti

na že omenjeni tiskovni konferenci do- taknil tudi nekaterih vprašanj, ki so v zvezi z osimskimi sporazumi med Italijo in Jugoslavijo. "Zaskrbljujoče so zlasti zamude, ki se dogajajo v uresničevanju teh sporazumov. Želimo, da bi ne ostalo samo pri določitvi državne meje, temveč da bi se vladni organi angažirali, da bi čimprej prišlo tudi do uresničevanja vseh tistih infrastruktur, ki bi dejansko pripesovale k družbenogospodarskemu dvigu Trsta in vse dežele". Tako je poudaril poslanec Cuffaro.

Deželno vodstvo KPI je že prejšnji teden na posebni seji razpravljalo o deželnem proračunu za leto 1979 in o problemih, ki so v zvezi z obnovo ter razvojem od potresa prizadetega področja Furlanije.

V razpravi o teh kompleksnih problemih je bilo jasno poudarjeno, da je komunistična partija zaskrbljena tako v zvezi z zelo nesnim družbeno gospodarskim položajem celotne dežele kot z njenim finančnim položajem, kjer beležijo občuten primanjkljaj, ki ne dovoljuje nobenega takojšnjega večjega posega. Vse to bo nujno močno pogojevalo proračun in treba se bo spoprijeti s posledicami dolgotrajne zgrešene politike upravljanja.

Ponovno je bilo poudarjeno, da se komunisti zavzemajo za temeljito spremembo smernic v deželni politiki na splošno kakor tudi za spremembo smernic, po katerih so prejšnje deželne uprave sestavljale proračune. Premostiti bo treba tradicionalno področno strukturo, ki je vir razmetavanja in neusklajenih posegov posameznih odborov dežele. Proračun je namreč treba izdelati na osnovi celokupnih potreb ter ob upoštevanju obstoječega stanja.

Preteklo nedeljo so bile na Južnem Tirolskem in Tridentinskem pokrajinske in deželne volitve. Skupščina te dežele je namreč sestavljena iz svetov obeh avtonomnih pokrajin in šteje 70 članov. Volitve so prinesle naslednje rezultate: Krščanska demokracija 22 sedežev (prej 26), Južno-tirolska ljudska stranka - SVP 21 (prej 20), Komunistična partija Italije 7 (prej 5), avtonomisti PPTT 5 (prej 3), Italijanska socialistična stranka - PSI 4 (prej 6), koalicija radikalcev, skrajnih levičarjev in novih levičarjev 2 sedeža (prej ta koalicija ni bila prisotna v deželnem zboru) socialdemokrati - PSDI 2 sedeža (prej 4, MSI 2 (prej tudi 2), liberalci - PLI 1 (prej tudi 1), republikanci - PRI 1 (prej tudi 1), skupine "Democrazia proletaria", nemški socialdemokrati in neodvisni so dobile vsaka po 1 sedež.

Volilni izidi jasno kažejo, da so demokristjani doživeli najhujši poraz in da so podoben poraz doživeli tudi socialisti, medtem ko se je močno okrepila južno-tirolska SVP. Komunistična partija Italije je prejela 2 sedeža več kot na prejšnjih volitvah in je tokrat prejela 48.797 glasov medtem ko jih je leta 1973 prejela 36.957.

Član direktorije KPI Armando Cossutta je takoj po objavi volilnih izidov izjavil

naslednje: "Res je, da nismo dosegli rezultatov političnih volitev, vendar napredujemo v primerjavi s prejšnjimi deželnimi volitvami. Skratka, kdor trdi, da pretresa komunistično partijo globoka kriza, se moti". Povsem naravno pa je, da so bile že prve ocene prvakov poraženih strank negativne. Craxi (PSI) je dejal, da je zelo razočaran, Piccoli (DC) pa je med drugim poudaril, da je nazadovanje krščanskih demokratov posledica razdvojenosti stranke.

Žene iz dolinske občine so razpravljale o vprašanjih, ki so v zvezi z družinskimi posvetovalnicami. Po sestanku so objavile naslednje sporočilo:

"Žene dolinske občine zbrane na sestanku dne 15. novembra t. l. smo se razgovarjale o problemu družinskih posvetovalnic in smo po plodnem razgovoru ugotovile, da je ustanovitev take posvetovalnice nujno potrebna v najkrajšem možnem roku tudi v naši občini.

Sklenile smo, da bomo o tem problemu seznanile predvsem širok krog žena po naših vaseh in tudi ostale občane.

Želimo, da naša občina skliče javno zborovanje, da seznanijo vse občane o važnosti te socialne usluge".

Skupščina komunistov izvoljenih v krajevne in deželne ustanove

Pred kratkim je bila v Bologni prva vsedržavna skupščina komunistov, izvoljenih v krajevne in deželne ustanove. Te pomembne skupščine, na kateri so razpravljali o aktualnih vprašanjih javnih uprav, se je udeležilo nad 4.500 delegatov. Proučili so dosedanje delo in analizirali težave, ki jih srečujejo pri izvrševanju svojega poslanstva. Ugotovili so tudi, da je dediščina, ki so jo pustile prejšnje meščanske uprave, zlasti v velikih središčih, zelo težka, zaradi česar ni mogoče pričakovati, da bi jo nove, ljudske uprave v razmeroma kratkem obdobju v celoti odpravile. Temeljita prenovitev javnih uprav je toliko težja, ker ni ustreznih zakonskih določil in seveda zagotovitev ustreznih finančnih sredstev. Skupščina je podčrtala pravilnost linije partije tudi glede krepitve najširšega sodelovanja demokratskih sil v javni upravi.

Na skupščini so bili prisotni najvidnejši predstavniki osrednjega vodstva partije,

med njimi tudi generalni sekretar Berlinguer.

Tri največje vsedržavne stranke so v deželnih, pokrajinskih in občinskih ustanovah takole zastopane:

DEŽELNE SKUPŠČINE

KPI je prisotna v odborih 6 dežel (Piemonte, Ligurija, Emilia-Romagna, Toscana, Umbria, Lazio). Deželnih svetovalecev KPI je 318, med katerimi je 34 žensk, odbornikov je 42, predsedniki deželnih odborov so 3, predsednikov deželnih svetov pa je 10.

PSI ima 113 deželnih svetovalecev, 43 odbornikov, 4 predsednike deželnih odborov, 6 predsednikov deželnih svetov.

Krščanska demokracija ima 404 deželnih svetovalecev, 87 odbornikov, 12 predsednikov deželnih odborov in 3 predsednike deželnih svetov.

POKRAJINSKI SVETI

KPI je prisotna v 48 pokrajinskih upravah Vseh pokrajinskih svetovalecev je 935, med temi je 87 žensk, pokrajinskih odbornikov je 228, predsednikov pokrajinskih uprav pa je 20.

PSI ima 354 pokrajinskih svetovalecev, 154 odbornikov in 32 predsednikov pokrajinskih uprav.

Krščanska demokracija ima 1.036 pokrajinskih svetovalecev, 230 odbornikov in 36 predsednikov.

OBČINSKI SVETI V GLAVNIH MESTIH POKRAJIN

Občinskih svetovalecev - komunistov je 1.325, od teh je 169 žensk; 260 je odbornikov in 21 županov.

Socialisti imajo 564 svetovalecev, 218 odbornikov in 16 županov.

Krščanska demokracija pa je takole zastopana: občinskih svetovalecev ima 1.621, občinskih odbornikov 314 in 49 županov.

OBČINE Z NAD 5.000 PREBIVALCI

KPI je prisotna v upravah 848 občin (občine štejejo skupno 11.474.198 prebivalcev). Občinskih svetovalecev KPI je

(Nadaljevanje na 8. strani)

Končno priznana avtonomija slovenskega poklicnega zavoda industrijske smeri

Ministrstvo za javno vzgojo je ustanovilo avtonomen državni zavod industrijske smeri s slovenskim učnim jezikom, ki je nastal iz sekcij slovenskega jezika pri zavodu za industrijo in obrtništvo Galvani v Trstu.

Tako se glasi uradno sporočilo, ki ga je dne 15. t.m. objavilo deželno šolsko skrbništvo.

Značilno je, da je bila ta vest objavljena na predvečer stavke na slovenskih šolah v Trstu; stavke, ki jo je oklical Sindikat slovenske šole. Ena izmed zahtev sindikata je bila tudi ta, naj se zavod industrijske smeri s slovenskim učnim jezikom v celoti osamosvoji. Tudi gojenci zavoda Galvani so zahtevali popolno avtonomijo zavoda s slovenskim učnim jezikom.

Potreba po ustanovitvi samostojnega zavoda industrijske smeri s slovenskim učnim jezikom v Trstu je močno občutena in zavzemanje za ustanovitev tovrstne šole je trajalo več let. Kot je znano so bili prvi razredi te šole odprti že leta 1970, vendar so bili pridruženi šoli z italijanskim učnim jezikom Galvani. Šlo je pač za nekakšno preizkusno dobo. Razvoj sam je pokazal, da je zanimanje za novo šolo veliko in da je bila v resnici tako imenovana preizkusna doba, rekli bi, odveč. V letošnjem šolskem letu je v slovenske oddelke vpisanih 108 dijakov.

Povsem razumljivo je, da je slovenska javnost pozdravila ustanovitev novega zavoda s slovenskim učnim jezikom.

Priznanje samostojnosti slovenskemu poklicnemu zavodu predstavlja sicer nov korak naprej v življenju slovenskega šolstva na Tržaškem, vendar je to le en korak, kajti v okviru reforme višjega srednjega šolstva bo treba še mnogo napraviti, da bo slovenska šola hodila v korak s potrebami in duhom časa in da bo slovenski mladini omogočeno enakovredno šolanje v materinem jeziku na vseh ravneh in na vseh smereh. Tako med drugim poudarja tudi SKGZ v svoji izjavi, ki je bila objavljena po ustanovitvi novega šolskega zavoda.

Ustanovljena «Delovna skupnost Vzhodnih Alp»

Ustanovili so "Delovno skupnost Vzhodnih Alp — Alpe Adria, v kateri so zastopane naslednje dežele: Furlanija — Julijska krajina in Veneto (Italija), Socialistični republiki Slovenija in Hrvaška (Jugoslavija), Gornja Avstrija, Koroška, Gornja Štajerska in Salzburg (Avstrija) ter Bavarska (Nemška zvezna republika). Protokol o soglasju so predstavniki omenjenih dežel podpisali dne 20. t.m. v Benetkah.

Pobudo za ustanovitev te skupnosti je dela dežela Veneto z namenom, da bi pospešila sodelovanje med deželami v loku Vzhodnih Alp in prevzemala pubude, ki naj jamčijo nadaljnji družbeni in gospodarski razvoj ter okrepijo sodelovanje z Evropsko gospodarsko skupnostjo in deželami v razvoju. Seveda bo nova skupnost delovala v okviru določenih pristojnosti in v skladu s politiko držav, katerim omenjene dežele pripadajo.

TRST POTREBUJE ENOTNOST!

Težave, ki pestijo mesto lahko premagamo le demokratična solidarnost.
Samo solidarnost lahko zagotovi gospodarski preporod in uveljavitev mednarodne vloge Trsta.

V nedeljo v Nabrežini

ODKRITJE SPOMENIKA IGU GRUDNU

V nedeljo, 26. novembra 1978 ob 11. uri bodo v Nabrežini odkrili spomenik pesniku — domačinu Igu Grudnu. Spored je naslednji: govor prof. Nada Pertot nastop nabrežinske godbe na pihala, mešanega pevskega zbora Igo Gruden in učencev nabrežinske srednje šole. Na slovesnosti bo govoril tudi župan tov. Albin Škerk.

Pereča vprašanja kmetijstva na Tržaškem

Huda kriza kmečkega gospodarstva je posledica omalovaževanja kmetijstva s strani pristojnih oblasti, zavlačevanja ukrepov, ki naj bi kmetijstvo spodbujali, ter pomanjkanja sleherne resne gospodarske politike.

Še posebej naj poudarimo nekatere probleme, ki kljub neprestanim opozorilom kmetov in njihovih strokovnih organizacij ostajajo že vrsto let nerešeni:

- neurejene razmere v strokovnih uradih, kot so pokrajinsko kmetijsko nadzorništvo, gozdarsko nadzorništvo, deželna ustanova za razvoj kmetijstva, ki še vedno niso kos svojim nalogam zaradi pomanjkanja osebja in slovenskih strokovnjakov;

- zaviranje združnih pobud s strani tistih organov, ki bi bili dolžni take pobude pospeševati;

- pomanjkanje resnega teritorialnega planiranja, ki naj bi omogočilo ustrežnejši razvoj kmetijstva ter omejilo nesmiselne razlastitve kmetijskih površin ter vinkulativne posege v teritorij;

- ureditev zdravstvenega in socialnega skrbstva, ki postavlja kmeta še vedno v podrejen položaj glede na druge kategorije;

- ureditev potrebnih kmečkih infrastruktur (cest, vodovodov itd.) ter zagotovitev močnejšega vlaganja javnih sredstev v kmetijstvo;

- izglasovanje zakona za globalno zaščito Slovencev in deželi Furlaniji-Julijski krajini, ki naj skupno z interesi celotne slovenske narodnostne skupnosti zaščiti tudi interese slovenskih kmetov.

Ker se kljub stalnim opozorilom in zahtevam reševanje vseh teh in drugih problemov predolgo zavlačuje, je Kmečka zveza sklenila, da skupaj z deželno konfederacijo kmetov skliče masovno deželno manifestacijo 23. novembra 1978. Ta manifestacija naj bo dokaz volje do obstoja in razvoja kmetijstva, pokaže pa naj vsej javnosti, da kmetje niso nepomemben dejavnik v gospodarstvu.

Že pred to osrednjo pubudo je Kmečka zveza priredila vrsto drugih pobud v krajevnem merilu. V raznih krajih na Tržaškem so bili sestanki kmetov in razgovori. V Boljuncu n. pr. je bilo zborovanje o perečih problemih kmetijstva v dolinski občini, ki ga je priredila Kmečka zveza, pod pokroviteljstvom tamkajšnje občinske uprave.

Torkovi večeri v Slovenskem klubu v Trstu

Slovenski klub v Trstu — Ul. sv. Frančiška 20š11 — je začel svojo novo sezono. Prvi torkov večer je bil dne 21. t.m.. Franc Vecchiet je predstavil svojo novejšo grafično mapo, ki jo je izdal Mednarodni center za grafiko v Benetkah. Na prireditvi je sodeloval pevski zbor Glasbene matice.

Program naslednjih torkovih večerov je naslednji:

28. november: DILEME SLOVENSKE KULTURE V POVOJNEM ČASU Ob jugoslovanskem prazniku — Dnevu republike, bo govoril in se pogovarjal knjižvenik in sedanji direktor mariborske drame. Bojan Štih.

5. december: POL LITRA VIPAVCA: Humor Damirja Feigla bodo predstavili člani SSG ob sodelovanju harmonike.

12. december: BENEČIJA DANES: O sedanjem političnem boju beneških Slovencev za priznanje svojih pravic bodo govorili Viljem Černo, Pavel Petričig, Marino Qualizza.

Ob 35-letnici herojske bitke na Neretvi

BITKA, KI UTRJUJE VERO V ČLOVEKA

O veličastni bitki za ranjence na Neretvi, tej najhumanejši bitki druge svetovne vojne, je napisanih na stotine strani, objavljenih več filmov...

Pa vendar so še številne podrobnosti neznane, premalo osvetljene. Tak primer je zadeva okoli operacije "Weiss", kakor je sovražnik poimenoval ofenzivo, kjer je Hitler prvič uporabil za osvobojeno ozemlje termin: "Titova država".

Sarajevski novinar in zgodovinar Mirsad Zorabdić je ob 35-letnici tega velikega dogodka priredil, pretežno po manj znanih zgodovinskih dokazih feljton o Neretvi.

Povzemamo naslednje:

— Medtem ko je vojni požar v tem težkem 1942. letu zajel vse več držav po vsem svetu, so v glavnem brlogu sil osi in njihovih zaveznikov, kovali nov krvoločni načrt: v zaslužjeni Evropi je treba zatreti "odpor peščice banditov v Jugoslaviji in zagotoviti popolno kontrolo nad Balkanom".

Gre za najdaljšo in v fašističnih štabih najbolj natančno pripravljeno ofenzivo — "zimsko ofenzivo proti Titovi državi", ki je bila v Jugoslaviji že četrta po vrsti. Skopaj pol leta so v najstrožji tajnosti obravnavali tudi najpodrobnejše taktične variante uničevanja partizanskih enot, ki so se že "preveč okrepile".

Zadnje dni decembra 1942 so imeli tajni sestanek v furerjevi "Volčji jami" v Rastenburgu. Govorili so samo o Jugoslaviji. Hitlerjeve besede, da morajo biti "uporniki popolnoma uničeni in da pri tem ne sme biti nikakršnih blažjih metod", so sprejeli kot povelje.

Priprave na operacijo "Weiss"

Načrte za zimsko ofenzivo so skovali v furerjevem glavnem stanu v Vzhodni Prusiji, 5. 1. 1943. Na nekem tajnem sestanku je Hitler, govoreč o takratnih vojnih razmerah, dejal bolgarskemu ministru vojske: "V samem središču Evrope imamo neko šibko točko..." mislil je na Jugoslavijo. Zahteval je, naj Bolgarija zširi svoje okupacijsko območje v Srbiji, da bi lahko tako osvobodil 7. SS divizijo Prinz Eugen za ofenzivo na Neretvi.

Datum začetka "zimске ofenzive": 20. januar 1943 navsezgodaj.

Ko je prišlo še povelje italijanske vrhovne komande, so bile končne priprave za ofenzivo praktično končane. Pričela se je četrta sovražnikova ofenziva v Jugoslaviji, ki je bila, usodnega pomena za revolucijo. Dogodki med samo ofenzivo in kasneje so pokazali, da se je sovražnik tudi tokrat zmotil. Podcenjeval je sposobnosti voditelja jugoslovanskih partizanov, vrhovnega komandanta Tita, prezrl dejstvo, da je ljudstvo celotnega območja kjer je potekala četrta sovražnikova ofenziva vsestransko in z

vsemi močmi pomagalo partizanom, svojim borcem. Prav zaradi tega in tudi drugih okoliščin se je ta najhumanejša bitka v drugi svetovni vojni končala tako neslavno za veliko močnejšega in bolje pripravljenega sovražnika.

Dvajset dni pred začetkom četrte sovražnikove ofenzive, 31. decembra 1942 je na jugoslovanskem boljšiču 150.000 partizanov vezalo nase 930.000 raznih sovražnikovih vojakov. Narodnoosvobodilna vojska in partizanski odredi so bili takrat organizirani v dva korpusa, devet divizij, 37 brigad, 34 odredov, 12 samostojnih brigad in v drugih manjših enotah.

Za operacijo "Weiss I", se pravi za prvo fazo četrte ofenzive je sovražnik pripravil 4 kompletne nemške divizije, in eno nepopolno (skupaj 50.000 Nemcev), tri nepopolne italijanske divizije (25.000 vojakov) okoli 10.000 domobrancev in ustašev ter 2000 četnikov. Število četnikov se je med ofenzivo celo poddeseterilo. Tako se je zagnalo v ofenzivo 90.000 sovražnikovih vojakov.

Tej dobro opremljeni in oboroženi sili se je postavilo po robu kakih 18.000 partizanov ki pa so imeli nekaj, česar sovražnik ni imel: ljubezen do svobode, iz katere so lomili v peklju soteske Neretve sile osvajalske vojske.

Partizanska protiofenziva

Teško je prešteti vsa bojišča, na katerih se je odvijal ogorčen boj za vsako ped zemlje, za vsakega ranjenca ob katerih sta se kalila bratstvo in enotnost, ob katerih se je kovala svoboda. Kar je pri tem pglavitno je zmag, čeprav drago plačana, izbojevana z večšo taktiko vrhovnega komandanta, z junaštvom slehernega borca v tej humani bitki.

Manj pa je znano, da je tovariš Tito vse čas ofenzive vlekel napadalce za nos. Njegova strategija je bila tudi poklicnim generalštabnim oficirjem popolna tajnost. Okupatorski generali, ki so bili vzgojeni v pedantnem duhu pruske vojne doktrine, niso mogli razumeti svežo, originalno strategijo in taktiko narodnoosvobodilnega boja in revolucije.

Tovariš Tito je zapisal o bitki na Maklenu: "...Ker sem dobil sporočilo o razmerah na Maklenu, sem ukazal naj 12 haubic zvelečejo na Makljen, kjer je potekala naša fronta. Dobro se spominjam tiste noči, kakršne nisem videl niti na filmu. Z Makljena smo neprenehoma streljali. Ogromen prostor je bil ves v plamenu. Naše haubice so tolkle, da so jim žarele cevi. Ukazal sem, naj z municijo ne varčujejo, potrošijo naj jo vso, kar jo imajo, ker smo morali potem zaradi premika pometati topove v Neretvo".

Sredi najhujše sovražnikove ofenzive so na položajih organizirali partijske sestanke. Oglejmo si kratko sporočilo s partijskega sestanka 2. čete 6. beogradskega bataljona 1. proletarske brigade, ki govori o morali in moči: "Na dnevnem redu so bile tri točke: vojnopolitična situacija, odnos do zaplenjenih stvari in sprejem v partijo. Najdlje so razpravljali o drugi točki dnevnega reda.

"Ena najpomembnejših lastnosti slehernega partizana, še posebej pa borca Prve proletarske je bila, da niti igle ni zadržal zase," — pove sekretar partijske celice Dobrivoje Pašić. "Po tem se mi razlikujemo od vseh drugih vojaških enot. Ljudsko lastnino varujemo kot zenico svojega očesa, sovražnikovo pa delimo med kolektivom po potrebi".

Opisani odlomek nazorno pripoveduje, da se niti v takem peklju, kot je bil na Neretvi, v katerem je pet sovražnikovih

(Nadaljevanje na 8 strani)

Pobratenje med Tržaškim partizanskim pevskim zborom in Partizanskim zborom Ljubljana. V zaključnem delu koncerta v Kulturnem domu v Trstu sta nastopila oba potrateni zbora

Svet se sprašuje: kaj žene Albanijo v vedno večjo izolacijo?

Če je kje država, ki ohranja hermetično zaprto mejo, potem je to Albanija. Niti diplomati in poslovni ljudje iz drugih držav se ne morejo v Tirano pripeljati na lastnih vozilih temveč se morajo od meje dalje posluževati samo albanskih državnih avtomobilov. Pa ne le to: albanski voditelji ne zaupajo nikomur. Zanje ni revizionistična samo Jugoslavija temveč tudi Sovjetska zveza, Kitajska in seveda tudi druge socialistične države. Iz Teleksa smo povzeli naslednji sestavek, ki ga napisal Janez Stanič.

Albanija je v svoji povojni zgodovini izvedla tri velike "ločitve", od treh velikih zaveznikov. To so bili Jugoslavija (od 1945 do 1948), Sovjetska zveza (od 1948 do 1960) in Kitajska (od 1961 do 1978). Vse trikrat so bila ideološka nasprotja vsaj na zunaj glavni razlog sporov, v resnici pa so bili pravi razlogi vselej precej bolj zamotani.

Med drugo svetovno vojno je bilo zelo tesno sodelovanje med albanskim in jugoslovanskim narodnoosvobodilnim gibanjem in med obema partijama. To in pa dejstvo, da sta po vojni obe državi začeli graditi socializem, da več kot tretjina albanskega naroda živi v Jugoslaviji, da so prva leta po vojni obstajali daljnosežni načrti za tesnejše združevanje balkanskih držav — vse to je vplivalo na zelo tesno povojno sodelovanje med Jugoslavijo in Albanijo in močno jugoslovansko prisotnost v Albaniji. Del albanskega vodstva je v takšnem stanju bržda videl določeno nevarnost za svoj položaj in neodvisnost in ko je leta 1948 prišlo do dramatičnega spora med Jugoslavijo in Sovjetsko zvezo, je Albanija hitro in zelo poudarjeno ubrala kar najbolj protijugoslovansko smer. V notranjih razmerah se je to odražalo v velikih čistkah.

Začelo se je drugo, "sovjetsko" obdobje. Albanija je v naslednjih letih vstopila v Varšavski pakt in Svet za vzajemno gospodarsko pomoč (SEV) ter močno razvila stike s Sovjetsko zvezo in drugimi vzhodnoevropskimi državami. Z njihovo pomočjo se je začela prva industrializacija dežele, obenem pa je tudi naraščala albanska odvisnost od ZSSR. V obdobju najtesnejših stikov je bilo v Albaniji kakih 6000 sovjetskih strokovnjakov in dežela je bila vojaško, gospodarsko in politično močno odvisna od ZSSR. Očitno je ta naraščajoča odvisnost albansko vodstvo motila, zato je v začetku šestdesetih let izkoristilo spor med Sovjetsko zvezo in Kitajsko in pod prevezo ideološke čistosti in obrambe marksizma-leninizma tvegalo spor s Sovjetsko zvezo.

Kot smo že omenili, je obramba čistosti marksizma-leninizma le ideološka nadgradnja dejanskih interesov, ki so Al-

banijo silili v prelom s Sovjetsko zvezo. Pri tem je bilo v resnici pomembno in odločilno predvsem dvoje. Prvič je destalinizacija v Sovjetski zvezi (to so bila prva leta po XX. kongresu KPSZ, ko je bil destalinizacijski val v ZSSR najmočnejši) neposredno ogrožala vladajočo strukturo v Albaniji, kajti albanski pobudniki političnih procesov in likvidacij leta 1949 in pozneje so bili ne le še živi, ampak tudi na oblasti. Če bi Albanija sprejela sovjetsko usmeritev k destalinizaciji, bi to nujno pomenilo nostranja razčiščevanja in verjetno izgubo oblasti za Enverja Hoxho in njegov krog. Drugič pa je Albanija skrajno nezaupljivo spremljala tedanjo normalizacijo odnosov med Sovjetsko zvezo in Jugoslavijo in po vsej verjetnosti je v Tirani vladalo prepričanje, da ni izključena kakšna sovjetsko-jugoslovanska kupčija na račun Albanije. Pa tudi brez tega albansko vodstvo zaradi podobnih razlogov, ki so mu onemogočali destalinizacijo, ni moglo iti na normalizacijo odnosov z Jugoslavijo.

Zaradi vsega tega se je Albanija leta 1960 spustila v odkrit spor s Sovjetsko zvezo. Posledice so bile sprva sicer boleče (umik sovjetskih strokovnjakov, prekinitev vse pomoči), vendar je bila odločitev olajšana, ker je bil tako rekoč na pragu nov, mogočen zaveznik — Kitajska.

Preusmeritev na Kitajsko je imela veliko prednosti. Kitajska je svojo konfrontacijo s Sovjetsko zvezo v tem času ogrinjala v ideološki plašč obrambe pravičnega marksizma-leninizma in je sovjetsko partijo krivila najhujšega revizionizma. Uvrstitev na kitajsko stran je dala albanski partiji avreolo branilca čistosti teorije in prakse, katere pravilnost je potrjevala tudi avtoriteta kitajske revolucije in 800-milijonske Kitajske. S tem je bila KPSZ razglašena za revizionistično, je bila odstranjena nevarnost destalinizacije; Kitajska je materialno lahko nadomestila Sovjetsko zvezo, odvisnost od nje pa je bila zaradi velike oddaljenosti objektivno manjša; Albanija je tudi lahko nemoteno obdržala svojo ostro protijugoslovansko usmeritev, saj je bila protijugoslovanska tudi KP Kitajske. Vse je torej govorilo v korist novega zaveznika.

Tako se je torej leta 1960 začelo "kitajsko" obdobje povojnega albanskega razvoja. Gospodarsko se je dežela začela tesno povezovati s Kitajsko, ki ji je dajala letno od 100 do 200 milijonov dolarjev pomoči; večino pomembnejših industrijskih objektov so gradili s kitajsko finančno in tehnično pomočjo; v deželi je delalo okrog 3000 kitajskih strokovnjakov, albanski so hodili na prakso in šolanje na Kitajsko itd. To tesno gospodarsko sodelovanje je spremljalo tudi tesno ideološko zaveznitvo, ki se se je kazalo v "skupnem boju" proti vsem oblikam "sodobnega revizionizma".

Toda tudi to zaveznitvo je doživelo podobno usodo (in celo zaradi podobnih razlogov) kot nekdanje zaveznitvo s Sovjetsko zvezo. Po smrti predsednika Mao Ce-tunga leta 1976 se je na Kitajskem začel valiti nenavadno močan val notranjih sprememb, ki v nasprotju s skrajno ideologizacijo in politizacijo vseh področij življenja, kakršno sta forsirali kulturna revolucija in tako imenovana "banda četverice", vrača veljavo razvojni politiki, ki ne temelji na vsemogočnosti politike, ampak resno upošteva gospodarske in razvojne zakonitosti, vrača pomen tehnologiji in znanosti, na političnem področju dopušča več demokracije in decentralizacije na zunanje-političnem pa se odpira v svet. Te notranje spremembe na Kitajskem niso nič manj pomembne kot one po XX. kongresu v ZSSR in če bi jim Albanija skušala slediti, bi to nujno pomenilo bistvene notranje preusmeritve, to pa bi seveda znova zastavilo vprašanje oblasti. In še en "star" razlog za albansko nezaupanje je tu: tudi Kitajska se je v okviru teh sprememb odrpala proti Jugoslaviji, normalizirala z njo državne in partijske odnose in se odrekla vsem svojim prejšnjim ideološkim in drugim pomislekom v zvezi z jugoslovanskim zamoupravnim sistemom in neuvrščeno zunanjo politiko. Tudi to je obrat, ki mu Albanija ni sposobna slediti.

Za javnost se je vse skupaj začelo novembra 1976, ko je na 7. kongresu Albanske partije dela Enver Hoxha obsodil teorijo o treh svetovih kot nemarksistično in nerazredno (gre za kitajski pogled, po katerem je svet razdeljen na tri dele: na vojaško-politična bloka, ameriški in sovjetski, ki tekmujeta za prevlado v svetu, in na "tretji svet", ki ga sestavljajo v glavnem dežele v razvoju v Aziji, Afriki in Latinski Ameriki). Pozneje so se v Albanskem tisku od časa do časa pojavljali vse ostrejši napadi na kitajsko politiko, ki na kitajski strani dolgo časa niso dobili neposrednega odgovora, vse do julija 1978, ko je kitajska vlada z uradno noto obvestila albansko, da ukinja vso pomoč Albaniji, da umika svoje strokovnjake iz Albanije in da od albanskih študentov zahteva, naj zapustijo Peking.

Albanija je reagirala izredno ostro: 20. septembra letos je Enver Hoxha obtožil kitajsko vodstvo, da je revizionistično, da so njegova dejanja kontrarevolucionarna in protialbanska, obenem pa je z vso odločnostjo zatrdil, da Albanija ne v notranjem razvoju ne v zunanji politiki ne bo skrenila z edino pravilne poti socialističnega razvoja.

Ta edino pravilna pot temelji po albanskem mnenju predvsem na doslednem uresničevanju diktature proletariata, doslednem in vsestranskem uveljavljanju vodilne vloge partije in upoštevanju neprestanega razrednega boja. V praksi dobiva taka politika nekatere zelo zanimive poteze, zaradi katerih je albanski sistem, lahko bi rekli tudi albanska pot v socializem, brez primere.

Enver Hoxha je dejal na primer tudi tole: "S ponosom lahko rečemo, da je naša dežela zares socialistična. Na svetu ni države, kjer bi bili državljani tako enakopravni pred zakonom ali kjer bi bila razlika med plačami delavcev in

uslužbencev tako majhna. Razmerje med plačo delavca in dohodki najvišjega funkcionarja je 1:2. Tujci se sprašujejo: Kako je mogoče, da je zaslužek najvišjega funkcionarja samo neznatno večji od plačke delavca? Odgovor na to vprašanje je zelo preprost. Pri nas je tako zato, ker je država diktature proletariata s svojimi pravičnimi zakoni odobrila marksistično-leninistična načela o plačah".

Tako je torej uravnalovka dvignjena na raven marksistično-leninistične zakonitosti in merila socializma. Deželo neprestano pretresajo močne kampanje za "revolucioniranje" vsega življenja med katerimi ljudje sami zahtevajo znižanje plač, ukinitve raznih dodatkov in privilegijev itd. Nadalje kampanje proti "buržoaznemu izrojevanju", ki so svojevrstna oblika razrednega boja in katerih namen je onemogočiti nastajanje "buržoazije". O je onemogočiti zanimivem vidiku tega vprašanja pravi predsednik vlade Mehmed Shehu takole: "Sodobni revizionisti se hvalijo, če se zmanjšuje kmečko prebivalstvo, in pravijo temu gospodarski in družbeni napredek. Toda to ni napredek, ampak kapitalistično gospodarsko in družbeno propadanje. Pri nas se dogaja prav obratno. Pri nas tako kot pred petimi leti ali desetimi leti okrog 66 odstotkov prebivalstva živi na vasi, medtem ko je mestnega prebivalstva samo 34 odstotkov in to kljub hitri rasti industrije in drugih dejavnosti v mestu". Ta za sodobne razmere v svetu gotovo zelo nenavadni pomegli ima tudi praktične posledice, med drugim tudi stalen pritisk na mladino, uradništvo in izobraženstvo, naj se odreče službam in življenju v mestih in odhaja na deželo.

Eno od sredstev stalnega "revolucioniranja" je fizično delo, ki ga morajo opravljati tudi uradniki in izobraženci. Posebej je razvit sistem prostovoljnega dela, ki je včasih povezan tudi z zelo pomembnimi zadevami. Tako mora na primer državljan, ki potrebuje stanovanje (dobi ga lahko samo v državnem bloku), opraviti od 6 do 12 mesecev prostovoljnega dela (poleg rednega dela) pri graditvi svojega bodočega stanovanja. Res pa je, da je potem najemnina zelo nizka, kot so tudi sicer življenjski stroški na splošno zelo majhni.

Nadalje je to menda edina država na svetu, kjer so prepovedani zasebni avtomobili, in edina — s čimer se voditelji pogosto pohvalijo — ki je popolnoma ateistična. Od leta 1967 v državi ni več nobene aktivne cerkve (prebivalstvo je večinoma krščansko in muslimansko). Muslimanske džamije in krščanske cerkve so ali porušili ali spremenili v restavracije, kinematografe in športne dvorane. Država je tudi skoraj popolnoma zaprta: v tujino lahko potujejo le redki uradni predstavniki, v deželo pa prav tako lahko pridejo le redki tuji uradni predstavniki, katerih prisotnost je zaradi diplomatskih ali trgovinskih razlogov neogibna.

Teh nekaj drobcev iz notranjega življenja kar zgovorno ilustrira, kakšen je "edini pravilni socializem", kot svoj sistem imenuje Albanska partija dela. Toda tolikšna togost notranjega sistema in zaprtost navzven povsem očitno zbujata pomisleke tudi med samimi Albanci, kar

posredno in tudi neposredno potrjujejo pogoste čistke in uradna pojasnila o njih. Tako je na primer Albanija doživela zadnja leta dve veliki čistki, od katerih je bila prva poleti 1972 druga pa spomladi 1976. V njih so odstranili osem najvišjih državnih in partijskih voditeljev iz vrst armade ter gospodarskega in kulturnega življenja, poleg tega pa še neznano število nižjih funkcionarjev. Na 7. kongresu APD je Enver Hoxha dejal o njih, da so bili "sovražniki in izdajalci", ni pa določene povedal, kaj so zakrivali. Pozneje je bilo posredno mogoče zvedeti, da so se vsi upirali preveliki togosti in zaprtosti ter se zavzemali za razširjeno sodelovanje zlasti z evropskimi nevtralnimi državami.

20. septembra letos je Enver Hoxha dejal:

"Mi smo proti decentralizaciji socialističnega gospodarstva in vodimo nepomirljiv boj proti revizionistični kapitalistični teoriji samoupravljanja, ki so jo titoizem in njegovi prijatelji preko izdajalcev Becirja Balukuja, Abdila Kelezija, Koce Teodosija in drugih skušali na skrivaj uresničiti pri nas".

NEVTRONSKA BOMBA NAD EVROPO

Sanacija političnega ozračja v Evropi je ena izmed najpomembnejših miroлюбnih pridobitev zadnjega desetletja. Postala je temelj odnosov med državami in sestavina njihovega življenja. Prizadevanja za krepitev miru in varnosti vztrajno terjajo tudi to, da se političnemu popuščanju pridruži še vojaško. Ustaljeno razmerje sil na evropski celini je omogočilo, da so se začela dunajska pogajanja o zmanjšanju vojaške opozicije v centralni Evropi.

Dunajska pogajanja zavzemajo eno osrednjih mest v obsežnem krogu mednarodnih forumov in konferenc, ki se posvečajo vprašanju razorožitve. To je popolnoma razumljivo, ker bi zmanjšanje in nato omejitev velikanske vojaške moči, zbrane v središču celine, pripomoglo k vojaškemu popuščanju ne le v Evropi, temveč tudi v vsem svetu.

Od začetka pogajanj je minilo že pet let, vendar konkretni rezultati še niso doseženi. Kje so razlogi za zavlačevanje dunajskih razprav? Stališče Zahoda se v svojem bistvu ni pomembneje spremenilo od časa, ko so se začela pogajanja, to je od leta 1973. Osrednje mesto v njem ima še vedno koncepcija o "nesorazmerju" v skladu s katero se socialističnim državam popolnoma neutemeljeno pripisuje prednost v središču Evrope pred NATO glede na število vojakov kopenskih čet in osnovnih vrst orožja. "Premoč" v osebju, trdijo zahodni predstavniki, znaša več kot 150.000 vojakov, zatorej je poglavitna naloga pogajanj ta, da se ta premoč odpravi z "asimetričnim" skrčenjem. Trditve o "nesorazmerju" pa ne morejo potrditi s konkretnimi dokazi ali vsaj pojasniti, na čem temeljijo take ocene.

Sicer pa ni v tem nič presenetljivega. Več kot 150.000 vojakov, ki da jih Vzhod skriva pred Zahodom, ni igla v kopicu sena. Če bi zares obstajali, bi v

Ta obtožba, ki je prišla dobri dve leti potem, ko so omenjene tri visoke državne in partijske voditelje odstavili in po vsej verjetnosti tudi ustrelili, je seveda nadvse zanimiva. Ne glede na to, ali so omenjeni res hoteli uveljaviti prav "samoupravljanje" ali ne, očitno kaže, da so v albanskem vodstvu obstajala zelo močna mnenja, da sedanja usmeritev — ki je v bistvu enaka že več kot trideset let — ne ustreza, da je Albanijo treba spremeniti na znotraj in odpreti navzven.

Toda prav tako je povsem očitno, da je tudi v najnovejšem spopadu zmagala linija, ki jo predstavlja Enver Hoxha, in povsem jasno je, da je s to linijo kar najtesneje povezana politična in osebna usoda tistega sloja, ki ima v sodobni Albaniji v rokah oblast. Tu torej ne gre samo za boj za usmeritev, gre tudi za boj za oblast in celo za osebno usodo. Dokler bo Enverju Hoxhi uspevalo zadržati oblast, toliko časa bo Albanija takšna, kot je, odbijajoča in sovražna do vseh sprememb, zaprta vase in osamljena, majhna in hkrati po svoje velika v obupnem kljubovanju vsemu svetu.

minulem poldrugem letu razprav o številčnosti oboroženih sil zahodni predstavniki lahko pokazali vsaj željo, da se pride do kraja temu vprašanju, vendar se to ni zgodilo. Članice NATO zavračajo konstruktivne pobude socialističnih držav, da bi se izkazala resnica.

Takšno stališče vzbuja misel, da si nekdo na Zahodu sploh ne prizadeva doseči napredka na dunajskih pogajanjih.

NATO hkrati s poskusi, da bi dosegel vojaško prednost po diplomatskih poteh, vztrajno nadaljuje svoje vojaške priprave v Evropi, kar prav tako negativno vpliva na potek dunajskih pogajanj.

V oboroženih silah držav severnoatlantskega pakta že nekaj let teče proces reorganizacije, katere temelj je povečanje vojaških proračunov, številčnosti enot, njihove udarne moči in mobilnosti. Ta proces je še spodbudilo in pospešilo zasedanje sveta NATO, ki je bilo maja letos. Na njem so sprejeli obsežen program za okrepitev in posodobitev oboroženih sil bloka. Program je preračunan na deset do petnajst let in bo stal članice NATO 80 milijard dolarjev.

Pobudnice za sprejem teh načrtov so bile ZDA, ki so prevzele tudi vodstvo pri uresničevanju teh načrtov.

Washington že dolgo vrsto let povečuje številčnost svojih čet na evropski celini. Leta 1975 se je število ameriških vojaških oseb v ZRN povečalo na 13.000 oseb. Naslednje leto so ZDA namestile tu še dve brigadi. Leta 1977 so dodali 18.000 vojakov, januarja letos pa je predsednik Carter sporočil, da bo v bližnji prihodnosti predstavljeno v Evropo najmanj 8000 vojakov.

To je, če tako rečemo, vidna rast. Vzporedno pa poteka tudi skrita rast števila ameriških čet na evropski celini. Leta 1974 je ameriški kongres sprejel sklep, da zmanjša številčnost osebja

Občinska uprava v Dolini je podelila prosvetnemu društvu Valentin Vodnik "Odličje prijateljstva"

Nevtronska bomba nad Evropo

(Nadaljevanje s 7. strani)

štabov in nebojnih enot. Posledica je bila, da je bilo več kot 18.000 oseb predstavljenih v bojne enote, njihove prejšnje poklicne dolžnosti pa opravljajo zdaj posebej za to nastavljeni civilisti. Kot je izjavil Carter, namerava Washington še naprej povečevati število svojih enot v zahodni Evropi ter borbno pripravljenost svojih enot. Posebno skrb vidi administracija v tem, da bi se ZDA izurile za nagel premik kopenskih čet in taktičnega letalstva iz ZDA na evropsko celino.

Velikanske vsote se namenajo za nakup najsodobnejših bojnih letal ter drugih tehničnih novosti v vojnem letalstvu. V oborožitev ameriških letalskih enot v ZRN prihajajo novi večnamenski lovci "F 15". Sem so poslali 72 letal te vrste. V Anglijo so premestili drugo letalsko krilo lovcev-bombnikov "F 111", ki ga sestavlja 84 letal. Narašča letalska flota zaveznikov ZDA. Posledica vsega tega je, da se je znatno povečala uradna moč letalskih oboroženih sil NATO, ki imajo v nasprotju z letalstvom držav varšavskega sporazuma predvsem napadalno strukturo. Ali so potrebni še zgovornejši dokazi, čemu je Zahod zavzel na dunajskih pogajanjih že na samem začetku tako stališče: zračne oborožene sile naj ostanejo zunaj okvira skrčenja, ki naj se omeji na asimetrično skrčenje kopenskih čet?

Naglo marašča udarna moč jedrskega orožja ZDA na evropski celini. In to ne glede na to, da rušilna moč teh jedrskih sredstev že zdaj dvajsetkrat presega moč vseh eksplozivnih sredstev, ki jih je letalstvo odvrгло med drugo svetovno, korejsko in vietnamsko vojno.

Čezmerno visoka koncentracija ameriškega jedrskega orožja v Evropi je z vojaškega vidika popolnoma neopravičena. To priznavajo na Zahodu številni odgovorni politiki in vojaški strokovnjaki. Nekdanji pomočnik obrambnega ministra ZDA je pravilno izjavil, da taktično jedrsko orožje Evrope ne more zaščititi, temveč jo lahko samo uniči.

Vseeno so se na zasedanju skupine za jedrsko načrtovanje NATO junija 1976 sporazumeli o nadaljnji modernizaciji jedrskega arzenala.

Nov korak v tej smeri je bil sklep ZDA, da začno izdelovati krilate rakete, ki bi

mogle nositi jedrski naboj. Zahodni tisk je pisal, da je Pentagon že začel izdelovati načrt za opremljanje ameriških oboroženih sil, nameščenih v Zahodni Nemčiji, s krilatimi raketami tipa "tomahawk". ZDA so sporočile tudi namero, do bodo uvedle v oborožitev svojih enot v ZRN nevtronsko bojno jedro za rakete in nevtronski naboj za 8-colske havbice. Senat ZDA se ni zmenil za proteste svetovne javnosti in je nedavno odobril načrt zakona o nakazilu 612 milijonov dolarjev za izdelavo "navadnih" jedrskih glav in za izdelavo novih sistemov orožja z "višjo radiacijo" (nevtronskega). Hkrati je bilo sprejeto priporočilo senatne komisije za oboroževanje, da je nujno treba začeti izdelovati nevtronsko bombo in jo razpostaviti ob mejah z državami varšavskega pakta.

Medtem ko ZDA kopičijo v Evropi jedrsko orožje, ne pozabijo tudi na navadno orožje. V vojaškem proračunu za leto 1979 je določeno povečanje do 46,8 milijarde dolarjev za "sile splošnega pomena".

Hkrati s tem zahtevajo ZDA povečanje prispevkov k širjenju vojaške moči NATO s strani svojih zaveznikov. Te zahteve ne ostanejo brez posledic. Zahodnoevropske države so se izrekle za 3-odstotno povečanje vojaških izdatkov vsako leto. Anglija je sklenila povečati svoje kopenske sile za 4400 moč; od tega jih bo 2000 okrepilo "rensko armado", stacionirano v ZRN. Zahodnonemški Bundeswehr se je že povečal za tri brigade. Zahodna Nemčija je začela izdelovati novo vojaško tehniko. Norveška je pospešila gradnjo bojnih ladij...

Vojaške priprave severnoatlantskega bloka potekajo na ozadju močne aktivizacije različnih vaj in manevrov v Evropi, zlasti v njenem osrednjem delu. Najboljši dokaz za to so bile nedavne vaje "Autumn Forge 78". Je mar potrebno dokazovati, da take militaristične demonstracije ne povečujejo napetosti v zelo občutljivem področju sveta?

Usmerjenost NATO k povečevanju vojaške moči nasprotuje interesom za krepitev varnosti na celini. Poraja utemeljen sum v iskrenost izjav zahodnih držav, da so zainteresirane za napredek na dunajskih pogajanjih.

V. Komlev ("Novoje vremja")

KPI PRISOTNA V 2.607 OBČINSKIH ODBORIH

(Nadaljevanje s 3. strani)

skupno 13.751, med njimi je 1.230 žensk. Občinskih odbornikov je 3.078, županov pa je 519.

Socialisti imajo v teh občinah 6.368 svetovalcev, 2.036 odbornikov in 283 županov.

Krščanska demokracija ima v teh občinah 18.049 občinskih svetovalcev, 4.528 odbornikov in 878 županov.

OBČINE Z MANJ KOT 5.000 PREBIVALCI,

KPI je zastopana v 1.718 občinah (te občine štejejo skupno 3.804.317 prebivalcev). Občinskih svetovalcev — komunistov je v teh občinah 13.587, med njimi je 596 žensk, občinskih odbornikov je 3.642, županov — komunistov pa je 812.

Povzetek — KPI je prisotna v 2.607 občinskih odborih. Skupno število prebivalcev teh občin je 27.684.905, kar predstavlja skoraj polovico prebivalcev države; 28.663 je občinskih svetovalcev KPI, od teh je 1.995 žensk; občinskih odbornikov — komunistov je 6.980, županov — komunistov pa 1.352.

OB 35-LETNICI HEROJSKE BITKE NA NERETVI

(Nadaljevanje s 5. strani)

vojakov prišlo na enega partizana, niso pretrgale aktivnosti, ki so jih sicer v enotah osvobodilne vojske opravljali v predahu med dvema bitkama.

To je samo del zgodbe o Neretvi, kjer so bojevali bitko za 4000 ranjencev in bolnikov, če ne računamo tistih v divizijskih in brigadnih bolnišnicah. Za enega samega ranjenca so včasih padli kar po trije borci. To je dovolj, da lahko razumemo humanost osvobodilne vojske in to, zakaj so zgodovinarji bitko na Neretvi poglasili za najhumanejšo bitko v drugi svetovni vojni.

35 let po tem skoraj trimesečnem krvavem spopadu s sovražnikom med četrto ofenzivo, je o bitki na Neretvi marsikaj zapisano, rečeno potrjeno. Vendar ne bo odveč, če še enkrat ponovimo, ne glede na stotine in stotine napisanih strani in na desetine knjig, da je bitka na Neretvi okrepila bratstvo in enotnost med jugoslovanskimi narodi in narodnostmi, utrdila vero v človeka ter je svetel primer neponovljive človečnosti.

DELO - glasilo KPI za slovensko narodno manjšino

Direktor **ALBIN ŠKERC**

Ureja uredniški odbor

Odgovarja **FERDI ZIDAR**

Uredništvo in uprava:

Trst - Ulica Capitolina, 3

telef. 764-872, 744-047

Dopisništvo v Gorici: Ulica Locchi, 2

telef. 24-36

Poštni tekoči račun 11/7000

Letna naročnina 3.000 lir

Tisk: Tipo/offset Riva

Trst, Ulica Torrefianca, 12